

Asia: VN/24069/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Metsähallitus kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

Etusijamenettelyn soveltaminen

Metsähallitus pitää lakiehdotukseen sisältyvää ehdotettua etusijamenettelyä lähtökohtaisesti kannatettavana. Etusijamenettelyssä tulisi kuitenkin korostua sähköjärjestelmän kokonaisuuden ja sähköverkon kokonaisoptimoinnin merkitys yksittäisen sähköaseman tai verkonosan tarkastelun sijasta.

Etusijamenettelyn ei tulisi myöskään aiheuttaa tarpeetonta viivettä hankkeille alueilla, joilla liittymiskapasiteettia on tosiasiallisesti saatavilla. Metsähallitus esittää arvioitavaksi, voitaisiinko muu kuin etusijaryhmään 1 kuuluva kulutushanke rinnastaa kapasiteetin tarjoamisessa etusijaryhmään 1 tilanteissa, joissa kulutuksen liittymiskapasiteetista ei ole niukkuutta.

Jousto- ja tuotantositoumukset

Metsähallitus näkee ongelmallisena, että joustositoumus ei kata sähköjärjestelmän kannalta arvokkainta joustomuotoa eli aitoa kulutusjoustoja, joka vähentää verkkokuormitusta suoraan syntypaikallaan. Mikäli kulutuskohde kykenee merkittävästi ja luotettavasti alentamaan sähkönkäyttöään kuormitustilanteissa, tulisi tämän saada lakiesityksessä esitettyä joustositoumusta

ja tuotantositoumusta parempi etusija. Aidon kulutusjoustopuhtautta tulisi täsmentää lakiehdotuksen jatkovalmistelussa.

Metsähallitus katsoo, että ehdotettu etusijamenettely painottaa joustositoumuksia suhteettoman voimakkaasti suhteessa tuotantositoumuksiin. Tämä voi johtaa siihen, että investointikannustimet kohdistuvat ensisijaisesti ja lähivuosina erityisesti fossiilisiin joustoratkaisuihin sen sijaan, että ne tukisivat uuden uusiutuvan energiantuotannon rakentamista. Tuotantositoumuksen tulisi vaikuttaa nykyistä vahvemmin hankkeen prioriteettiin esimerkiksi mahdollistamalla nousu ylempään etusijaryhmään 100 prosentin tuotantositoumuksella tai arvottamalla merkittävä tuotantositoumus vähäisemmän joustositoumuksen edelle etusijaryhmän sisällä. Lisäksi Metsähallitus pitää tärkeänä, että tuotantositoumusta ei arvioitaisi aina vasta joustositoumusten jälkeen vaan tuotantositoumuksella tulisi voida saada lisätua silloin, kun hanke on antanut samanaikaisesti jousto- ja tuotantositoumuksen. Näin sääntely tukisi paremmin sähköjärjestelmän kehittämisen lisäksi myös puhtaan sähköntuotannon investointeja ja niiden kytkeytymistä uusiin kulutushankkeisiin.

Metsähallitus esittää, että etusijavertailussa voitaisiin ottaa huomioon myös alle 50 prosenttia sähkönkäyttökohteen vuotuisesta sähkönkulutuksesta kattava tuotantositoumus ainakin silloin, kun sitä arvioidaan yhdessä joustositoumuksen kanssa edellä kuvatun mukaisesti. Tuotanto- ja joustositoumusten yhteisvaikutuksen huomioon ottaminen lisäisi liittyjän käytettävissä olevia keinoja parantaa hankkeensa asemaa etusijavertailussa.

Ehdotettu 80 prosentin joustositoumus etusijaryhmään 2 pääsemiseksi on liian korkea. Metsähallitus esittää arvioitavaksi alempia väliportaita tai porrastettua mallia. Lisäksi joustositoumuksen osuuden merkitykselle etusijajärjestyksessä tulisi asettaa yläraja. Tämä ehkäisisi hankkeiden välistä epätarkoituksenmukaista kilpailua sitoumusten suuruudella ja vähentäisi kannustinta lisätä fossiiliseen tuotantoon perustuvia ratkaisuja.

Lakiehdotuksessa tulisi ottaa huomioon myös joustavat liittymisratkaisut, joissa sähkönkäyttöä rajoitetaan verkon kapasiteetin niukkuustilanteissa. Tällainen ratkaisu soveltuisi esimerkiksi vedyn tuotantohankkeisiin ja vähentäisi verkon kuormitusta suoraan kulutuskohteessa.

Metsähallitus katsoo, että tuotantositoumuksen sijainti- ja aikakriteereitä tulisi arvioida erikseen liittymisvaiheessa ja tuotantositoumuksen ylläpitovaiheessa. Kun tuotantositoumuksen edellyttämä uusi tuotanto on toteutettu liittymisvaiheessa, tulisi myöhemmissä PPA-sopimusten uusimis- ja korvaamistilanteissa riittää, että tuotantositoumuksen taso säilyy ilman vaatimusta uuden tuotannon lisäyksestä tai alkuperäisten sijaintikriteerien täyttymisestä.

Tuotantositoumuksen ajallinen edellytys

Metsähallitus esittää, että tuotantositoumukseen sisältyvän voimalaitoksen käyttöönottoa koskevaa 36 kuukauden määräaika pidennetään vähintään viiteen vuoteen. Lakiehdotuksen 36 kk:n määräaika ei ota riittävästi huomioon samaan hankekokonaisuuteen kuuluvien tuotanto- ja kulutushankkeiden erilaisia toteutusaikoja ja mahdollisia viivästyksiä. Tuotantositoumus tulisi voida täyttää myös rakenteilla olevaa voimalaitosta koskevalla sopimuksella, jos voimalaitoksen toteutuminen voidaan osoittaa riittävän luotettavasti.

Yhdistetyt tuotanto- ja kulutushankkeet

Metsähallitus pitää tärkeänä, että lakiesityksessä täsmennetään, milloin tuotanto katsotaan liittymän pääasialliseksi käyttötarkoitukseksi. Jos sama sähköliittymä palvelee sekä sähkönkäyttökohdetta että tuotantohanketta, tulisi kyseisen liittymän olla ensisijaisesti tuotantoliittymä, mikäli sähkönkäyttökohteen koko on pienempi kuin samaan liityntäpisteeseen liittyvä tuotanto.

Edelleen etusijaryhmään 1 kuuluvien sähkövarastojen osalta pelkkä kytkeytyminen voimalaitoskokonaisuuteen tulisi lähtökohtaisesti riittää. Sähkövaraston mahdollinen verkkolataus ei saisi yksin johtaa siihen, että se katsotaan etusijamenettelyn viimeisimpään etusijaryhmään kuuluvaksi.

Metsähallituksen näkemyksen mukaan ehdotettu sääntely voi johtaa siihen, että sähköverkon kannalta vaikutuksiltaan samanlainen tuotannon ja kulutuksen muodostama hankekokonaisuus kuuluu etusijamenettelyn piiriin tai jää sen ulkopuolelle yksinomaan valitun liityntäratkaisun perusteella. Jos tuotanto ja kulutus liitetään erillislinjalla tuotantovaltaisena kokonaisuutena (tuotantoliittymä), kokonaisuus jää etusijamenettelyn ulkopuolelle. Jos vaihtoehtoisesti sama tuotanto ja kulutus liitetään erillisillä liittymisjohdoilla samalle kantaverkon sähköasemalle, kulutus voi kuulua etusijaryhmään 3 (tai joustositoumuksen perusteella etusijaryhmään 2). Jälkimmäisessä vaihtoehdossa kulutushankkeen liitettävyyden ajankohta jäisi epävarmaksi ehkä vuosienkin päähän.

Metsähallitus esittää lakiehdotusta täsmennettäväksi siten, etteivät teknisesti vaihtoehtoiset hankekokonaisuuden liityntätavat johda ilman sähköjärjestelmän kannalta perusteltua syytä olennaisesti erilaiseen asemaan etusijamenettelyssä.

Sijaintiperuste

Ehdotetun 20 h §:n sijaintiperustetta tulee täsmentää. Laista tai sen perusteluista tulee ilmetä riittävän ennakoitavasti, millä perusteilla ja millä maantieteellisellä tarkkuudella määritellään alue,

jolla kapasiteettia on tarjottavissa, sekä mikä taho vastaa alueen määrittämisestä. Sijaintiperusteen avoimuus on tarpeen, jotta liittyjä voi ennakolta arvioida hankkeensa asemaa ja arvioida tarvetta esim. jousto- ja tuotantositoumuksille.

Sitoumusten voimassaolo ja seuraamukset

Jousto- ja tuotantositoumusten ei tulisi jatkua liittymän koko käyttöajan, jos sitoumuksen perusteena ollut sähköverkon kapasiteetin niukkuus on verkon kehittämisen seurauksena poistunut. Metsähallitus esittää, että sitoumus päättyy tai sen ehtoja voidaan tarkistaa, kun sen peruste on poistunut.

Liittymissopimuksen purkamisen tulee olla viimesijainen seuraamus sitoumuksen olennaisesta laiminlyönnistä. Ensisijaisina keinoina tulisi arvioida esimerkiksi ottotehon rajoittamista tai etusija-aseman menettämistä. Laissa tulisi lisäksi säätää riittävästä määräajasta laiminlyönnin korjaamiselle. Seuraamusten tulee olla oikeassa suhteessa laiminlyönnin laatuun ja vaikutuksiin.

Valvonnan toteuttaminen

Jousto- ja tuotantositoumusten valvonta tulee järjestää mahdollisimman selkeästi ja hallinnollisesti kevyesti. Valvontavaroitteet eivät saa muodostaa kohtuuttomaksi raskaita etenkään pienille verkonhaltijoille.

Tarjouspyyntöjen käsittelyerät

Metsähallitus esittää, että etusijaryhmiin 2–4 kuuluvien tarjouspyyntöjen käsittelyeriä järjestettäisiin kaksi kertaa vuodessa tapahtuvan käsittelyn sijasta neljä kertaa vuodessa. Tiheämpi käsittely vähentäisi hankkeille aiheutuvaa tarpeetonta odotusta.

Ensimmäinen eräkäsittely tulisi järjestää ennen ehdotettua määräaikaa 31.12.2027, esimerkiksi 30.6.2027. Näin lain voimaantulosta aiheutuvaa siirtymävaiheen viivettä ja markkinahäiriöitä voitaisiin vähentää.

Ehdotetun lakiehdotuksen tulisi lisäksi varmistaa, että liittämisvelvollisuus toteutuu kaikkien etusijaryhmien hankkeiden osalta kohtuullisessa ajassa.

Voimaantulo

Metsähallitus ehdottaa siirtymäsäännöksen täsmentämistä siten, ettei lakia sovelleta ennen lain voimaantuloa jätettyihin tarjouspyyntöihin, jos hankkeella on lainvoimainen kaava ja rakennus- tai rakentamislupa. Lakimuutoksen ulottaminen jo vireillä oleviin hankkeisiin voisi aiheuttaa merkittävää epävarmuutta, viivästyttää investointipäätöksiä ja käytännössä pysäyttää kulutushankkeiden etenemisen pitkäksi aikaa.

Niemelä Juha
Metsähallitus

Oikarinen Susanna
Metsähallitus